

Notat til Stortingets Justiskomiteé med kommentarer og forslag til justeringer av forslaget til lov om behandling av personopplysninger, ot. prp. nr 92, 1998-99.

Professor Dag Wiese Schartum, Avdeling for forvaltningsinformatikk, Universitetet i Oslo, 22.januar 2000.

Dette notatet inneholder noen vurderinger og forslag til endringer av regjeringens forslag til personopplysningslov (ot.prp. nr 92, 1998-99). Kommentarene er begrenset til spørsmål som har betydning for å oppnå tilstrekkelig klarhet i lovteksten. Dette er det spesielt viktig å oppnå, fordi lovforslaget langt på vei forutsetter at et stort antall mennesker aktivt skal kunne lese, forstå og forholde seg til lovbestemmelsene. Jeg har avstått fra å kommentere spørsmål som jeg mener primært gjelder verdimesse og politiske valg.

§ 2 nr 2 Definisjon av "behandling"

Definisjonen i lovforslaget inneholder i utgangspunktet de samme elementer som definisjonen i EU-direktivet og forslaget i NOU 1997: 19. I departementets forslag til definisjon er imidlertid "formålsbestemt" innført som et nytt element i definisjonen ("enhver formålsbestemt bruk av personopplysninger..."). Dette er et element som verken finnes i EU-direktivet, i den svenske loven eller i det danske lovforslaget. Det er vanskelig å akseptere denne tilføyelsen som vel begrunnet.

I § 3 blir lovens saklige virkeområde angitt ved hjelp av det definerte ordet "behandling": "Loven gjelder for a) behandling av personopplysninger ...". Sammenholdt med den foreslåtte legaldefinisjonen av "behandling" skulle det innebære at tilfeldig (ikke formålsbestemt) bruk av personopplysninger faller utenfor virkeområdet. Det er åpenbart ikke meningen. Loven stiller tvert i mot krav om at personopplysninger som behandles bare kan nyttes til uttrykkelig angitte formål, se § 11 bokstav b). Dette kravet er et grunnkrav som gjelder enhver behandling.

Etter min mening er det åpenbart at ordet "formålsbestemt" må fjernes fra definisjonen.

Av motivene til denne bestemmelsen går det fram at ordet "formålsbestemt" er ment å understreke at flere måter å behandle informasjon på kan henge sammen, og at slike sammenhengende behandlingsmåter ofte må oppfattes som en "behandling" i lovens forstand. Opplysninger samles for eksempel inn, bearbeides og lagres. Denne kjeden av behandlinger skal etter loven forstås som én "behandling". Dette gir bl.a. som resultatet at meldeplikt, innsynsrett m.v. ikke er knyttet til hvert enkelt trinn i en behandlingsskjede, men gjelder hele behandlingsskjeden under ett. Jeg er enig i at det er viktig å få dette poenget fram i lovteksten, men mener samtidig at "formålsbestemt" åpenbart ikke er en presisering som er egnet til å få dette poenget fram.

I det danske lovforslaget er problemet løst ved å forklare behandling som "Enhver operation eller række af operationer ... som oplysninger gøres til genstand for." Dersom bruken av personopplysninger er kompleks, vil innsamling, bearbeiding, lagring, sletting, sperring o.s.v. m.a.o være betegnelser på ulike typer "operasjoner"

som til sammen utgjør én behandling. Alt hva en person gjør for f.eks. å legge ut personopplysninger på sin nettside vil m.a.o. utgjøre én behandling.

Etter min mening er det ønskelig å unngå ordet "operasjon", fordi dette for mange representerer en teknisk å fremmed ordbruk. Samtidig er det viktig å få fram det poeng som regjeringen ønsker å understreke uten å bruke ordet "formålsbestemt". Jeg foreslår at dette kan skje ved å føye til en presiserende setning:

"Behandling av personopplysninger: enhver bruk av personopplysninger, som f.eks. omfatter innsamling, registrering, sammenstilling, lagring og utlevering. Bruk som representerer et sammenhengende hele, skal ses som én behandling."

§ 8 Vilkår for å behandle personopplysninger

Lovforslaget stiller som krav at personopplysninger bare kan behandles dersom det foreligger et samtykke fra den registrerte, dersom det finnes lovhjemmel for at slik behandling kan skje eller dersom behandlingen er nødvendig for visse nærmere angitte forhold, se bokstavene a) – f). De nødvendighetsvurderinger som er angitt innebærer at behandlingen er lovlig dersom hensynet til andre interesser enn personvernet må anses å veie (vesentlig?) tyngre enn personverninteressene. Dette er det i første omgang den behandlingsansvarlige som skal ta stilling til, dvs den eller de personer som har bestemmelsesrett over behandlingen.

Legalitetsprinsippet i norsk rett vil kunne innebære at det må kreves hjemmel i lov for å kunne utføre faktiske handlinger som må sies å være inngripende i forhold til den enkelte. Innsamling av personopplysninger kan være eksempel på slike inngripende faktiske handlinger. Dersom politiet eller andre foretar romavlytting, vil dette gjerne være innsamling og dermed "behandling" av personopplysninger i lovforslagets forstand. Slik § 8 lyder kan det se ut som om slik avlytting er lovlig uten lovhjemmel (eller samtykke) dersom avlyttingen tilfredsstillende krav til nødvendighet i bokstavene a) – f).

Forholdet til legalitetsprinsippet er så vidt jeg kan se ikke kommentert i regjeringens motiver. Det kan derfor åpenbart ikke ha vært meningen å skyve legalitetsprinsippet til side for all fremtidig behandling av personopplysninger. Etter min mening er det utilstrekkelig å vareta legalitetsprinsippet ved å ta med formuleringer i forarbeidene som understreker prinsippet betydning. Jeg vil derfor forslå at Justiskomiteen tar inn en "lovskrav-reservasjon" i et nytt siste ledd i bestemmelsen. Bestemmelsens siste ledd kan da for eksempel lyde:

"Opplysninger kan likevel ikke behandles på grunnlag av første ledd bokstavene a) – f) dersom dette kan innebære en slikt inngrep i den personlige integritet at behandlingen krever hjemmel i lov."

Jeg antar at en slik reservasjon uansett vil være i overensstemmelse med framtidig rettspraksis, fordi det er grunn til å anta at domstolene uansett vil fortolke legalitetsprinsippet inn i bestemmelsen. Det er da av vesentlig betydning at denne reservasjonen eksplisitt kommer fram i lovteksten.

§ 10 Register over straffedommer

Denne bestemmelsen fastsetter at fullstendige registre over straffedommer bare kan føres under kontroll av offentlig myndighet. § 10 gjelder kun "fullstendig register over straffedommer". Hva som legges i "fullstendig" kommenteres imidlertid ikke i regjeringens motiver, og så vidt jeg kan se er spørsmålet heller ikke kommentert i fortalen til EU-direktivet. Det er meget uklart hvor store mangler som skal til for at et register regnes som "ikke fullstendig" og dermed utenfor området for § 10. Det er også vanskelig å forstå hvorfor dette kravet om fullstendighet skal være avgjørende for hvem som kan føres slike registre. Et register over mannlige voldsdomte må formodentlig ses som et register som ikke er "fullstendig" (fordi kvinner mangler). Likevel er dette neppe noen grunn til å tillate at andre enn offentlige myndigheter kan føre slike registre.

Språkbruken i bestemmelsen er uansett uheldig. Årsaken er at det bestemmelsen regulerer er "registre". Et helt sentralt poeng i lovforslaget er at registerbegrepet slik det brukes i gjeldende personregisterlov kun skal brukes i tilknytning til manuell behandling av opplysninger, se lovforslagets § 3 første ledd bokstav b. I § 10 sikter departementet imidlertid åpenbart til alle former for behandling, innbefattet behandling i form av manuelle registre. § 10 må derfor uansett gjøre bruk av ordet "behandling" i stedet for "register".

Min avgjørende innvending mot § 10 er at den står i et uklart forhold til §§ 8 og 9. Opplysninger om straffedommer er å regne som sensitive, se § 2 nr 8 bokstav b. Bestemmelsen i § 10 framstår derfor som et spesielt unntak for strafferegistre fra de generelle bestemmelsene om sensitive opplysninger i § 9. § 9 forutsetter at vilkårene i § 8 er oppfylt. Det samlede resultatet blir slik:

Dersom det skal behandles opplysninger i tillegg til opplysninger om straffedommer må vilkårene i § 8 være oppfylt (samtykke eller lovhjemmel eller "nødvendig", jf ovenfor). Deretter kreves det særskilt samtykke eller lovhjemmel for å behandle slike opplysninger som i § 2 nr 8 er definert som sensitive. Sensitive opplysninger som er alminnelig kjent kan uansett behandles (§ 9 bokstav d). Dersom de nevnte grunnlag for å behandle sensitive opplysninger (lov, samtykke, "alminnelig kjent") ikke foreligger, må behandling av opplysningene (f.eks. straffedommene) være "nødvendig" etter alternativene i § 9 bokstavene e – h. § 10 sier da at selv om vilkårene etter § 8 og § 9 er oppfylt, kan opplysninger om straffedommer likevel ikke behandles dersom dette skjer utenfor kontroll av offentlig myndighet.

Først når § 10 settes i klar sammenheng med §§ 8 og 9 får "*fullstendig* register over straffedommer ..." (min kursiv) en klar betydning. Bortsett fra de tilfelle da opplysninger om straffedommer skjer på grunnlag av lovhjemmel, vil nemlig ikke §§ 8 og 9 kunne gi grunnlag for annet enn (meget) begrensede samlinger av slike opplysninger. Dette er åpenbart når grunnlaget i henhold til § 9 enten er samtykke, at opplysningene er alminnelig kjent eller at behandlingen er "nødvendig".

Betydningen av § 10 kan etter dette komme klart fram (jf. alle innvendinger ovenfor) dersom en formulerer § 10 slik:

"Behandling av opplysninger om straffedommer er bare tillatt når vilkårene i § 9 er oppfylt og behandlingen skjer under kontroll av offentlig myndighet."

Forslaget til ny ordlyd erstatter registerbegrepet med "behandling", jf kommentaren ovenfor. Videre blir "fullstendig" i lovforslaget overflødig fordi denne begrensningen vil følge direkte av vilkårene i § 9, bortsett fra de tilfelle der det foreligger hjemmel i lov. Med lovhjemmel til å behandle straffedommer er det imidlertid åpenbart at andre ordninger enn den som er foreskrevet i § 10 uansett må godtas. § 10 kan selvsagt ikke begrense lovgivers kompetanse. I en ny ordlyd er det for øvrig unødvendig også å vise til § 8 fordi en slik henvisning allerede er tatt inn i § 9 første ledd.

Krav til opplysningskvalitet – §§ 11, 13 og 14

I § 11 bokstavene d) og e) stilles det opp som grunnkrav til enhver behandling av personopplysninger at opplysningene skal være tilstrekkelige, relevante (jf bokstav d), korrekte og oppdaterte (jf bokstav e) i forhold til formålet med handlingen. Dette betegner fire elementer i det en normalt ligger i "opplysningskvalitet".

I § 13 første ledd etableres det en plikt til å ha planlagte, systematiske og dokumenterte tiltak for (bl.a) å ivareta opplysningsintegritet, dvs for å hindre at opplysninger ikke blir endret på uautorisert måte. Spørsmålet om integritet er også et forhold som gjelder opplysningskvalitet. De kvalitetsaspekter som er nevnt i § 11 bokstavene d) og e) er imidlertid ikke tatt med i § 13. Kravene i sist nevnte bestemmelse med plikt til å etablere planlagte, systematiske og dokumenterte tiltak gjelder derfor ikke for kravene til tilstrekkelighet, relevans (jf d), korrekthet og oppdaterthet (jf e). Informasjonssikringskravene i § 13 gjelder m.a.o. ikke for de allmenne og mest sentrale kvalitetskravene i § 11. Dette er det vanskelig å forstå, og regjeringen har ikke gitt noen nærmere begrunnelse for sitt valg.

I § 14 er det gitt en bestemmelse om internkontroll, der det i første ledd er presisert at internkontrollen skal sikre personopplysningenes kvalitet. Bestemmelsen innebærer bl.a. at det skal etableres planlagte, systematiske og dokumenterte tiltak for å ivareta opplysningskvalitet. § 14 gjelder tiltak som vedrører alle lovens bestemmelser, mens § 13 om informasjonssikkerhet kun gjelder spørsmål om opplysnings konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet. I forhold til kvalitetskravene betyr dette at det stilles de samme krav til opplysningskrav i § 14 som om "opplysningskvalitet" (generelt) var tatt inn i § 13 (i stedet for bare kvalitetselementet "integritet"). Denne utformingen av § 13 jf § 14 savner etter min mening en fornuftig begrunnelse og vil åpenbart være forvirrende for den som prøver å fortolke bestemmelsene i sammenheng.

Etter min mening er det nødvendig å endre § 13 og § 14 slik: I § 13 første ledd tas "kvalitet" inn i stedet for det langt snevrere begrepet "integritet":

"... sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, kvalitet og tilgjengelighet ved behandling av personopplysninger."

med en slik endring av § 13 kan tilføyelsen om kvalitet i § 14 første ledd tas bort:

"... tiltak som er nødvendige for å oppfylle kravene i eller i medhold av denne loven." (resten strykes).

Anvendelse av §§ 13 og 14 på journalistisk virksomhet m.v.

Behandling av opplysninger til formål som utelukkende er kunstneriske, litterære, journalistiske eller opinionsdannende er unntatt fra store deler av loven, jf § 7. Imidlertid gjøres bl.a. §§ 13 og 14 gjeldende også for slik behandling. Dette innebærer at kravene til tiltak for å sikre kvalitet også gjelder pressen og fora som for eksempel nettsider, chat-grupper m.v. Dette vil både følge av lovteksten slik den er foreslått av regjeringen og av den ordlyden jeg (til nå) i forrige avsnitt har foreslått.

Det er verd å legge merke til at lovteksten med dette innfører en ny type redaktøransvar, som også innbefatter internettjenester. I følge lovutkastet skal det foreligge planlagte, systematiske og dokumenterte tiltak for (bl.a.) å ivareta opplysningskvalitet. En som oppretter en nettside ("hjemmeside") der folk kommer med meningsytringer som innbefatter personopplysninger, vil altså ha en plikt til å gjennomføre "nødvendige" eller "tilfredsstillende" tiltak for å sikre opplysningskvaliteten, for eksempel for å sikre at det ikke framsettes uriktige opplysninger om personer. Det er mulig at dette er en god ordning. Spørsmålet om redaktøransvar i forhold til ulike internettjenester har lenge vært et diskusjonstema, og det er tvilsomt om redaktøransvar etter straffelovens § 431 kan gjøres gjeldende for annet enn det som framkommer på tradisjonelt "trykt skrift". Det kan derfor være behov for en ny bestemmelse. Siden spørsmålet om redaktøransvar over hodet ikke er vurdert i tilknytning til forslaget til personopplysningslov, og siden dette er en stor og prinsipielt viktig diskusjon ift ytringsfriheten, kan det være grunn til å vente med å la §§ 13 og 14 få anvendelse på behandlinger som ellers er unntatt fra loven i § 7. I forhold til pressen vil dette for eksempel innebære at kvalitetskravene gjelder fullt ut for behandling av personopplysninger som skjer for forretningsmessige formål, mens behandling som skjer ut i fra rent journalistiske formål unntas. Løsningen bør etter min mening se slik ut:

I § 7 erstattes "... bestemmelsene i §§ 13–15 ..." med "... bestemmelsene i §§ 14 og 15 ...". Samtidig gis § 14 et nytt annet ledd der det heter:

"For behandling av personopplysninger som nevnt i § 7 kan internkontrollen begrenses til tiltak som er egnet til å oppfylle kravene i eller i medhold av denne lovens §§ 13, 15, 26 og 36 – 41."

Dersom Justiskomiteen velger en slik løsning oppstår det intet krav om "redaktøransvar", samtidig som internkontrollbestemmelsen gis anvendelse på de deler av loven som i § 7 er gjort gjeldende for kunstneriske, litterære eller journalistiske formål m.v.. Spørsmålet om å innføre en informasjonssikrings- eller internkontrollbestemmelse som innebærer en ny type redaktøransvar for personopplysninger, er et spørsmål som lovgiver bør komme tilbake til i annen sammenheng.

§ 21 Informasjonsplikt ved bruk av personprofiler

Bestemmelsen i forslaget § 21 tilsvarer langt på vei § 23 i forslaget i NOU 1997: 19. Departementet har imidlertid tatt bort alternativet "enkeltavgjørelse". Denne endringen innebærer at § 21 i lovforslaget ikke gir plikt til å gi informasjon til den

enkelte i tilfelle der personprofiler blir anvendt som grunnlag for å *treffe avgjørelser* om enkeltpersoner. Etter forslaget gjelder slik informasjonsplikt bare når noen henvender seg til den registrerte på bakgrunn av slike profiler.

Det går fram av departementets motiver (s. 120) at "enkeltavgjørelser" ble tatt ut av bestemmelsen fordi regjeringen ikke ønsket å følge opp Personregisterlovutvalgets forslag til konsesjonsbestemmelse (se NOUen § 33). Her var "enkeltavgjørelse" et sentralt begrep. Det ser ut til at departementet på denne bakgrunn har fjernet begrepet "enkeltavgjørelse" fra alle bestemmelser i lovforslaget. Resultatet er bl.a. at en klart snevrer inn informasjonsplikten ved bruk av personprofiler. På den annen side ser det ikke ut til at departementet har innsett at dette er en effekt av den formulering som er valgt. I motivene til bestemmelsen synes departementet å mene at tilfelle der personprofiler benyttes til å treffe avgjørelser fremdeles er dekket av bestemmelsen. Bl.a. skriver de at personprofiler kan "... inngå i grunnlaget for avgjørelser som retter seg mot den registrerte, som for eksempel risikokartlegging i forsikringsforhold eller ved behandling av lånesøknad."

Etter min mening er det helt på det rene at den foreslåtte bestemmelsen i § 21 ikke dekker de to viktige tilfelle som departementet selv framhever i motivene. Plikten til å opplyse om bruk av personprofiler oppstår etter lovforslaget bare dersom slike profiler er grunnlag for henvendelser til de personer som profilen er anvendt på, d.v.s. til de som passer inn i profilen. Dersom et forsikringssselskap undersøker om en av deres kunder passer inn i profilen for en sjåfør med høy skaderisiko, oppstår den ingen plikt til å gi informasjon om dette med mindre denne bruken av profilen gjør at selskapet henvender seg til personen. Hvis *kunden* henvender seg til selskapet for å tegne en ny avtale og selskapet legger bruken av personprofilen til grunn for sitt tilbud, oppstår det derimot ingen plikt for selskapet til å gi slik informasjon. Dette er etter min mening meget uheldig. Etter hva jeg kan forstå er det heller ikke en tilsiktet virkning av bearbeidingen av forslaget i NOUen.

For å unngå en vesentlig svekkelse av § 21 i forhold til det opprinnelige forslaget i § 23 i NOUen, kan begrepet "avgjørelse" tas inn i bestemmelsen:

"Når noen henvender seg til eller treffer avgjørelser om den registrerte på grunnlag av personprofiler som er ment å beskrive atferd, preferanser, evner eller behov, ..."

Jeg vil også gi råd om at passusen "f.eks. som ledd i markedsføringsvirksomhet, ..." tas ut av § 21. Dette fordi anvendelse av personprofiler er like aktuelt innen andre områder, for eksempel ved henvendelse fra offentlige myndigheter til den enkelte og ved verving av medlemmer og støttespillere til frivillige organisasjoner m.v. Ved å fjerne denne delen av bestemmelsen blir den dessuten mer kortfattet og strammere utformet. En slik endring vil ikke ha noen materiell betydning for rettsanvendelsen.

§ 33 fjerde ledd Unntak fra konsesjonsplikt for "personregistre i organ for stat eller kommune"

I lovforslaget reduseres omfanget av konsesjonsplikten vesentlig i forhold til den nåværende ordningen. Etter lovforslaget er det i hovedsak når det skal behandles sensitive personopplysninger at konsesjon kreves. Selv om opplysningene ikke er

sensitive kan Datatilsynet etter en konkret vurdering dessuten kreve konsesjonsbehandling. Fra disse konsesjonsbestemmelsene gjøres det i § 33 fjerde ledd et unntak for "... behandling av *personregistre* i organ for stat eller kommune som er opprettet ved egen lov." (min kursiv).

For det første er det grunn til å bemerke at registerbegrepet har kommet med også i denne bestemmelsen. Dette er i dårlig samsvar med den begrepsmessige omleggingen som er et klart siktemål med loven (dvs introduksjonen av "behandling" som hovedbegrep). I denne sammenheng har ordvalget dessuten den effekt at den innskrenker unntaket fra konsesjonsplikten i forhold til om "behandling" hadde vært anvendt i lovteksten. Slik formuleringen er valgt gjelder unntaket bare når lovgiver har vedtatt å opprette noe som kan betegnes som et "register". Dersom det vedtas en lov som hjemler innsamling og videre behandling av personopplysninger som ikke kan sies å være et register, gjelder unntaket ikke. Dersom det for eksempel i jernbaneloven tas inn en bestemmelse som gir hjemmel for opptak av samtaler med togfører og annet jernbanepersonell, vil slike opptak inneholde personopplysninger og klart komme inn under personopplysningsloven. Opptakene vil derimot ikke uten videre være "registre" og unntakene i § 33 fjerde ledd vil i så fall ikke komme til anvendelse. Datatilsynet vil da for eksempel kreve konsesjonsbehandling etter § 33 annet ledd. Tilsynet kan p.g.a. lex superior prinsippet ikke forby at behandling av lydopptakene skjer, men kan fastlegge nærmere regler for behandlingen av opptakene.

Poenget med denne eksemplifiseringen er å få fram at unntaket i § 33 fjerde ledd kan virke forskjellig avhengig av om det kan sies å bli behandlet et "register" eller ikke. Denne ulikheten er neppe tilsiktet og skyldes at lovteksten trekker med seg (det foreldede) registerbegrepet. Fjerde ledd kan alternativt utformes slik:

"Konsesjonsplikt etter første og annet ledd gjelder ikke for behandling av personopplysninger i organ for stat eller kommune når behandlingen har hjemmel i særskilt lov."

En slik omformulering får fram at unntaket ikke bare gjelder for "registre". Den er dessuten i overensstemmelse med den begrepsbruk som personopplysningsloven (og direktivet) legger opp til.

§ 35 Vilkår i konsesjonen

Slik bestemmelsen i § 35 er foreslått gir den kun adgang for Datatilsynet til å fastsette vilkår i vedtak om konsesjon. Fra Personregisterlovutvalget ble det som et annet ledd foreslått en bestemmelse som angir sentrale eksempler på hva Datatilsynet bør ta i betraktning når vilkår skal fastsettes (se NOUen § 35). Begrunnelsen var at Datatilsynets myndighet er vid og skjønnsmessig, noe som skaper behov for å øke forutberegneligheten og dermed rettssikkerheten for konsesjonssøkerne. Datatilsynet er gitt en meget vid adgang til å gripe inn å gi pålegg overfor enhver som behandler personopplysninger, se § 46 i lovforslaget. Personregisterlovutvalget mente at det også i slike situasjoner, dvs når Datatilsynet utøver myndighet utenfor konsesjonsordningen, er et behov for en viss veiledning mht hvilke typer vurderinger som bør være aktuelle. Bak forslaget til § 35 annet ledd i NOUen lå det m.a.o. et

ønske om generelt å ivareta rettssikkerhetshensyn i tilknytning til Datatilsynets myndighetsutøvelse i enkeltsaker.

Justisdepartementets begrunnelse for å utelate forslaget til § 35 annet ledd synes utelukkende å være av praktisk karakter. Det sies på s 130 i proposisjonen at nye hensyn og vilkårstyper kan gjøre seg gjeldende gjennom teori og praksis. Denne muligheten for endring fremtrer som grunnlag for å utelate de hensyn som gjennom dagens teori og praksis er etablert.

Fire av fem hensyn som er formulert i NOUens forslag til § 35 annet ledd følger av mer enn 20 års praksis og teori. Det er ingen ting som tyder på at disse hensynene vil komme i en vesentlig annen stilling etter at den nye loven har trådt i kraft.

Formålsbestemmelsen i lovforslaget viser dessuten til samme teori og praksis, se § 1 og motivene på s. 101. Så lenge det klart gis uttrykk for at oppregningen av hensyn i lovens § 35 ikke er uttømmende, ser jeg ingen god grunn til å utelate den veiledning som ligger i angivelsen av hensyn som Datatilsynet bør vurdere.

Ett av de hensyn som er angitt i NOUens forslag til § 35 annet ledd gjelder forholdet mellom veiledning på den ene side og kontroll med den enkelte på den annen, se bestemmelsens nr 4. Dette hensynet følger ikke uten videre av eksisterende teori og praksis. Dersom oppregningen av hensyn faller ut av lovteksten i tråd med departementets forslag, vil dette derfor også ha en materiell virkning. Av rettssikkerhets- og "folkeopplysningsgrunner", vil jeg foreslå at Komiteen tar inn igjen annet ledd i forslaget til § 35 fra Personregisterlovutvalget. Følgende ordlyd ble foreslått:

- "I vurderingen av om det er nødvendig å sette vilkår etter første ledd bør det blant annet tas i betraktning om
- 1) det er lagt til rette for at de registrerte kan gjøre nytte av rettighetene etter loven, herunder om de vil bli gitt tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter og mulighetene for å gjøre nytte av dem
 - 2) personopplysningene vil bli tilstrekkelig korrekte, dekkende og ajourførte i forhold til formålet med behandlingen, jf § 11
 - 3) personopplysningene vil bli behandlet med den diskresjon som regler om taushetsplikt og formålet med behandlingen gjør nødvendig
 - 4) det er planlagt informasjons- og veiledningstiltak som står i rimelig forhold til kontrolltiltak
 - 5) det er etablert tilstrekkelig sikkerhet i forhold til formålene med behandlingen av personopplysninger."

I tillegg bør det vises til § 35 annet ledd fra § 46. Dette bør skje ved tilføyelse av et nytt § 46 annet ledd:

"Ved vurderingen av om det skal gis pålegg etter første ledd skal det særlig tas i betraktning forhold som nevnt i § 35 annet ledd nr 1–5."

Denne henvisningen er av minst like stor betydning som det er å få fram forholdet mellom konsesjonsbehandling og relevante hensyn. Etter at personopplysningsloven har trådt i kraft vil langt mer av Datatilsynets myndighetsutøvelse skje utenfor konsesjonsbehandlingen.

§ 44 Tilsynsmyndighetenes tilgang til opplysninger

§ 44 i lovforslaget gir Datatilsynet og Personvernemda tilgang til steder og opplysninger i forbindelse med sin kontrollvirksomhet. Dette er nødvendige hjemler. Slik tilgang innebærer bl.a. granskning av privat eiendom. Samtidig som disse hjemlene ivaretar personvernet er det derfor grunn til å legge vekt på ivaretagelsen av de rettssikkerhetshensyn som gjør seg gjeldende i forhold til de organisasjoner/personer som blir gjenstand for kontroll.

Det er på det rene at forvaltningslovens bestemmelse om granskning får anvendelse på de situasjoner som oppstår med utgangspunkt i lovforslagets § 44. Her finnes garantier som langt på vei er tilfredsstillende. Dette er greit redegjort for i motivene (s. 133). I tillegg vil forvaltningslovens § 14 gjelde. Denne bestemmelsen gir regler for tilfelle der noen blir pålagt en plikt til å gi opplysninger til offentlig myndighet. Denne bestemmelsen er ikke nevnt i motivene, og det kan derfor være fare for at den vil bli oversett. Eksistensen av regler om granskning i forvaltningsloven er uansett ikke "folkekunnskap", og det er neppe grunn til å tro at særlig mange mennesker vil lese lovmotivene. Etter min mening er det derfor grunn til i § 44 eksplisitt å vise til forvaltningsloven §§ 14 og 15.

Det er grunn til å tro at Datatilsynets granskninger av datamaskinsystemer som behandler personopplysninger, de steder der dette skjer m.v. vil skape behov for spesielle regler som ivaretar rettssikkerheten for de personer som blir gjenstand for kontroll. Bl.a. er det forutsatt at granskning også kan skje av offentlig kontor. § 15 første ledd i forvaltningsloven gjelder imidlertid bare *utenfor* offentlig kontor. Etter lovforslaget er det imidlertid ikke gitt noen hjemmel for å fastsette nærmere forskrifter om granskning. Dette er etter min mening en klar mangel ved lovforslaget.

På bakgrunn av mine kommentarer til § 44 i lovforslaget vil jeg tilrå Justiskomiteen å foreta en tilføyelse til § 44 i form av et nytt femte (siste) ledd:

"Bestemmelsene i forvaltningsloven § 14 om saksforberedelse ved pålegg om å gi opplysninger m.v. og § 15 om fremgangsmåten ved granskning m.v., gjelder for tilsynsmyndighetenes undersøkelser i henhold til denne bestemmelsen. Kongen kan i forskrift fastsette supplerende bestemmelser om slik saksforberedelse og slike framgangsmåter."